

JOHN DARGAVEL: ANTHROPOCENE DAYS¹

DOI 10.35402/kek.2025.1.20

A környezeti krízis megértésének és kezelésének egyik nehézsége a tapasztalat hiánya: ha a problémák távol vannak, a saját világunkon kívül esőnek látszanak, könnyebben semmibe vehetjük őket, mintha a saját bőrünkön tapasztaljuk meg. A nagy összefüggések megértése így nem egyszerű feladat. Márpedig a kortárs krízisek megértéséhez a nagy összefüggések megértése szükséges, amihez térbeli és időbeli távlatokba kell helyeznünk lokális és globális világunkat egyaránt. Az itt bemutatásra kerülő könyv szerzője, John Dargavel erdész és környezettörténész volt, aki hosszú élete és kutatói pályája során bejárta a világot, számos helyen végzett szakmai munkát és kutatásokat, és ennek során látta és megértette a globális folyamatokat. Mégis rendre visszatért a mindennapokhoz, mert úgy vélte, hogy ez az a perspektíva, ahonnan az egyén számára könnyebb meglátni és megérteni azt, ami a világban történik, és ami *mindenkivel* történik. Az *Anthropocene Days* című könyv ennek a szemléletnek és módszernek a kitűnő példája: a lokalitás és a globalitás, az egyéni történelem és a nemzeti, illetve globális történelem, az egyéni idő, a történelmi idő és a földtörténelmi idő összekapcsolása egy cél, ember és természet viszonyának megértése és újragondolása érdekében. Ez a könyv lett a szerző utolsó munkája, megjelenése után néhány hónappal hunyt el, ami különös aktualitást ad neki.

John Dargavel 1932-ben született Londonban, és Canberrában hunyt el 2024-ben. Londonban nőtt fel, BSc diplomáját a University of Edinburgh-n (1956), MSc diplomáját pedig a University of Melbourne-ön (1970) szerezte meg, mindkettőt erdészettől. Pályáját erdészként kezdte Skóciában, majd Ausztráliában folytatta. Eközben fordult a tudományok felé: 1969 és 1970 között a University of Georgia-n tanított, majd az Australian National University Erdészeti Tanszékéhez csatlakozott. Itt szerezte meg PhD-fokozatát is, 1983-ban. 1988-ban ő volt az *Australian Forest*

History Society egyik alapító tagja. Az általa szervezett konferenciák és a új, ökológiai szemléletű publikációi hamarosan széles körben ismertté és elismertté tették, és nagy hatással voltak mind a gyakorlatra, mind a tudományos gondolkodásra.² Ezt jelezte az is, hogy hamarosan az *Environment and History* című folyóirat szerkesztőbizottságának tagja lett, annak a folyóiratnak, amelynek jelentős szerepe volt abban, hogy a környezettörténetet általánosan elfogadott diszciplínává váljon.

John Dargavel tehát szakmáját tekintve erdész és erdőtörténész volt egyszerre. A kvantitatív erdőgazdálkodás felől fokozatosan fordult az erdők és az erdészet társadalmi, politikai és történelmi dimenziói felé (Kanowski – Turner 2024). Egyetemi tanulmányai, tudományos munkássága és gyakorlati munkái együttesen alakították szemléletét és vezették el oda, hogy ma az erdő-történet, illetve a társadalomtudományok és az erdészet összekapcsolásának úttörőjeként tartják számon. Ennek az új szemléletnek fontos része a fenntarthatóság és a közös jövőnk iránti aggodalom kihangsúlyozása is. A könyv visszatérő motívuma a kétarcú Janus, jelen esetben a remény és reménytelenség szimbóluma. Ahogyan Dargavel egy interjúban megfogalmazta: „az emberek a középosztálybeli, városi élet kényelmének és a kényelmes zöldterületek balsamjának keverékére vágynak. Ez vált a környezeti válságunk forrásává. Az Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) *Synthesis Report: Climate Change 2023* című riportja elolvasása után nevezhetném inkább az emberiség tragédiájának.”³ (Urwell 2023: 600.)

A 27 esszéből álló könyv egyfajta összegzés, a szerző életének, gondolatainak, világképének összefoglalása, számadás mindarról, amit tud és tapasztalt a természeti környezetről, a klímaváltozásról, a társadalomról és a történelemről. Az esszék külön-külön is olvashatók, egyenként is kerek egészek. Azzal, hogy ez lett a szerző életének utolsó

¹ A könyvismertetés megírását a „Krízis és mindennapi stratégiák: a társadalmi és a környezeti krízisek antropológiai perspektívái” című NKFIH K 147073. sz. projekt, illetve a PTE BTK Kortárs Kihívások Kutatóközpont támogatta.

² Publikációt lásd: <https://www.eoas.info/biogs/P003477b.htm#pub-resources>. Letöltés: 2025. 01. 10.

³ AR6 Synthesis Report: Climate Change 2023' (Intergovernmental Panel on Climate Change, 2023): <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/>. Letöltés: 2025. 01. 10.

munkája, a könyv különös nyomatékot kap: egy olyan ember hagyatéka, aki hosszú élete során folyamatában követte végig mindazt, aminek a kortárs világ ma az eredményét látja. Mégis: nem szólít fel hangosan, nem nyilatkoztat ki, hanem szemlél, véleményt alkot és mesél. Szakmai tudásával támogatja a klímaváltozás hatásának megértését és a lehetséges megoldásokat. Ezzel választ ad a tudományok hasznát megkérdőjelező kortárs trendekre, rávilágít a tudományos tudás értékére is. Továbbá jó példaként szolgál azon kutatók számára, akik tenni akarnak a környezeti krízis megoldásában, de nem szeretnének bekapcsolódni a mozgalmi aktivitásokba.

Bár az egyes esszéknek látszólag a szerző saját élete adja az apropóját, a könyv mégsem róla szól. Egyetértve a könyv hátsó borítóján megfogalmazottakkal: az *Anthropocene Days* egyszerre memoár és történelem. Az alkalmanként szokatlan fejezetcímek és asszociációs láncok (például: *Blackbirds Singing in the Apple Tree*; *Trotsky, Stalin and my Solar Panels*),⁴ az első látásra távolról indított témák is mind ezt szolgálják: egy nagy műveltségű tudós és egy érzékeny megfigyelő helyez széles történelmi-társadalmi kontextusba hétköznapi apróságokat, például egy könyvtári kutatást, egy illatot, a port, a napelemeket a háza tetején, szingapúri kerteket és így tovább. Ezt nevezi Jessica Urwin – nagyon találóan – evokatív módszernek. (Urwin 2023: 594) Valószínűleg a szerző életkorából (is) fakadó bölcsessége és szakmája szemléletmódja együttesen alapozza meg azt a látásmódot, amelylyel mély összefüggéseket tár fel a világunk mikro- és makro-szintje között.

A könyv talán legfontosabb mondanivalója, hogy a jelenkori környezeti válság nagyban múlik a mindennapi dolgokon és a kapcsolatok, az összefüggések fel nem ismerésén. Kapcsolatok alatt minden térben és időben létező létforma kapcsolatát érti. John Dargavel ezen szemlélete a filozófus Roger Gottlieb szavait juttatta eszembe: „Milyen erkölcsiség tud szembenézni a gonosz banalitásával, azzal, hogy a legegyszerűbb mindennapi tetteink, mint az autónk használata, a pázsit műtrágyázása [de akár a reggeli kávénk, péksüteményünk vagy a tisztálkodóeszközünk is – Farkas Judit] pusztító hatást gyakorolhat a jövő nemzedékeire vagy a Föld másik végén élő emberi és nem-emberi létezőkre?” (Gottlieb 1997: X) Mindketten a

mindennapi cselekedeteink felelősségét hangsúlyozzák, és azt, hogy miként akadályozza ezt a felelősségvállalást az összefüggések fel-nem-ismerése.

E komplex szemléletnek fontos része, ahogyan a szerző a történelmet, pontosabban a történelmeket látatja: az erdők, a tájak, az emberek történelmét, a „történelem előtti” időt, az őslakosok, a telepések és a jelenkor idejét, és azt, hogy ezeket a történelmeket miként fedik el az újabb és újabb történelmek. Hangsúlyozza, hogy milyen fontos ezen rétegek ismerete ahhoz, hogy megértsük és kezelni tudjuk a kortárs környezeti problémákat. Nagyívű gondolatmenet, ami mindig hétköznapi, jelentéktelen eseménytől indul: egy mindennapi sétától egy parkban, egy almafa alól, vagy egy rigófütytől. Az értő látás útjai ezek. „Egy erdőben járva érezzük annak történetét. [és] A jövőt is szem előtt tartjuk.” – mondja egy interjúban az erdészekre és erdő-történészekre utalva (Urwin 2023: 598). Nem véletlen a francia történész, Fernand Braudel (1902–1985) bevallott hatása a szerzőre: ahogyan Braudel a nagy történelmet összeköti a mindennapi életvilágokkal, úgy John Dargavel is együtt értelmezi a látványos környezeti problémákat és domináns ökológiai narratívákat a lokális környezettörténettel és a banális mindennapokkal. (Dargavel 2023: 121–125.)

Lássunk erre egy konkrét példát, a *Two Singapore Gardens* című 21. fejezetet. A szerző a két kertből (*Singapore Botanic Garden* és *Singapore's Gardens-by-the-Bay*) kiolvassa – és továbbadja nekünk – a hajdan dzsungellel borított szigeten található kicsi településből hatalmas városállammá váló Szingapúr ellentmondásos történetét. A történész és természettudós nyomolvasó képességével a kertekben sétálva, apró jelekből feltárja az őslakosok majd a brit és japán kolonizáció jeleit, felidézi az akkori botanikai kutatások nyomait, a modern technológia elképesztő léptékű természetátalakító lehetőségeit és hatását. Erdőtörténet, botanika-történet, gyarmatosítás-történet, globalizáció-történet, technológia-történet, demokrácia-kérdések és sorolhatnám a nagy történeteket, amelyeket megérthetünk egy rövid sétán – és egy rövid szövegen – keresztül. Mindezeket a nagy történeteket azonban saját élete szűrőjén eresztí át: a történelmi adatokat, az évszámokat felmenői (például nagyapja) és a saját életkorában elhelyezve veszi szemügyre. A közelhozásnak ez az aktusa olyan látásmódot mutat meg, ami számunkra is segíthet új szemszögből rátekinteni a minket körülvevő világra.

⁴ A tartalomjegyzéket lásd: <https://www.whpress.co.uk/publications/2022/08/17/anthropocene-days/> Letöltés: 2025. 01. 10.

Felhasznált irodalom

- Dargavel, John 2023. *Anthropocene Days*.
Winwick: The White Horse Press.
- Gottlieb, Roger S. 1997. Introduction. The Center Cannot Hold. In Gottlieb, Roger S. (ed.): *The Ecological Community. Environmental Challenges for Philosophy, Politics, and Morality*. Abingdon, Oxon, Routledge, IX-XI.
- Kanowski, Peter, & Turner, B. 2024. A tribute to Dr John Dargavel. *Australian Forestry*, 87(4), 195–196. <https://doi.org/10.1080/00049158.2024.2415827>. Letöltés: 2025. 01. 10.
- Urwin, Jessica 2023. Reflecting on our Anthropocene Days: An interview with John Dargavel. *Global Environment*, Vol. 16. Issue 3., 594–609. doi:10.3197/ge.2023.160306. Letöltés: 2025. 01. 10.